

148. löggjafarþing 2017–2018.
494. mál.

Umsögn

um tillögu til þingsályktunar um fjármálaáætlun fyrir árin 2019–2023.

Frá meiri hluta allsherjar- og menntamálanefndar.

Nefndin hefur að beiðni fjárlaganefndar frá 17. apríl sl. fjallað um málið. Í áætluninni er byggt á því að stjórnvöld fylgi fjármálaáætlun um opinber fjármál fyrir árin 2019–2023, sem byggð er á fyrirbyggjandi fjármálastefnu fyrir sama tímabil og á skilyrðum hennar. Í áætluninni eru sett markmið fyrir öll málefnasvið og með því er ætlunin að skapa sem skýrast samhengi milli faglegra markmiða og þeirra fjármuna sem varið er til einstakra málefnasviða.

Fjárlaganefnd óskaði eftir að nefndin fjallaði um eftirfarandi málefnasvið: *02 Dómstóla, 09 Almanna- og réttaröryggi, 10 Réttindi einstaklinga, trúmál og stjórnsýsla dómsmála, 18 Menningu, listir, íþróttir og æskulýðsmál, 19 Fjölmíðlun, 20 Framhaldsskólastig, 21 Háskólastig og 22 Önnur skólastig og stjórnsýsla mennta- og menningarmála*. Sú leið er farin í þessari umsögn að meiri hlutinn fjallar fyrst um áætlunina í heild sinni eins og hún snýr að allsherjar- og menntamálanefnd og málefnasviðum hennar en síðan um hvert málefnasvið fyrir sig.

Við umfjöllun málsins fékk nefndin á sinn fund Lilju Alfredsdóttur mennta- og menningarmálaráðherra, Sigríði Á. Andersen dómsmálaráðherra, Auði Björgu Árnadóttur, Ástu Magnúsdóttur, Karítas Gunnarsdóttur, Mörtu Guðrúnu Skúladóttur, Steinunni Halldórsdóttur og Þórunni Jónu Hauksdóttur frá mennta- og menningarmálaráðuneyti, Hauk Guðmundsson, Hinriku Söndru Ingimundardóttur, Jón Pétur Jónsson, Pétur Fenger og Rögnu Bjarnadóttur frá dómsmálaráðuneyti, Fríðu Björk Ingvarsdóttur og Magnús Loftsson frá Listaháskóla Íslands, Eyjólf Guðmundsson frá Háskólanum á Akureyri, Ragnhildi Helgadóttur frá Háskólanum í Reykjavík, Jón Atla Benediktsson frá Háskóla Íslands og samstarfsnefnd háskólastigsins, Guðríði Arnardóttur frá Kennarasambandi Íslands, Baldur Gíslason, Jón B. Stefánsson, Kristín Þorsteinsson og Olgu Lísu Garðarsdóttur frá Skólameistarafélagi Íslands, Snorra Magnússon frá Landssambandi lögreglumanna, Sigríði Björk Guðjónsdóttur, Ásgeir Ásgeirsson, Halldór Halldórsson og Karl Steinar Valsson frá lögreglunni á höfuðborgarsvæðinu, Jónas Inga Pétursson frá ríkislögreglustjóra, Finnborgu Salóme Steinþórsdóttur og Freyju Barkardóttur frá félaginu *Feminísk fjármál*, Önnu Lísu Rúnarsdóttur og Þorbjörgu Gunnarsdóttur frá Þjóðminjasafni Íslands, Magnús Geir Þórðarson og Bryndísi Dagsdóttur frá Ríkisútvarpinu ohf. og Erling Jóhannesson frá Bandalagi íslenskra listamanna.

Málefnasvið dómsmálaráðherra.

Málefnasvið sem heyra undir dómsmálaráðherra eru *02 Dómstólar, 09 Almanna- og réttaröryggi og 10 Réttindi einstaklinga, trúmál og stjórnsýsla dómsmála*. Undir framangreind málefnasvið falla stórir málaflokkar sem telja má til grunnstoða samfélagsins, m.a. dómstólar og löggæslu- og öryggisstofnanir. Á tímabili fjármálaáætlunarinnar er stefnt að því að verja 213 milljörðum kr. til þessara málaflokka, en það er aukning um tæpa 16,4 milljarða kr. á föstu verðlagi fjárlaga ársins 2018, eða 5,5% af ramma fjármálaáætlunarinnar. Aukning frá

fjárlögum 2018 til ramma fjármálaáætlunarinnar 2019 fyrir framangreind málefnasvið nemur um 3,4 milljörðum kr., eða um 8%. Hækkun milli fjárlaga 2018 og ramma fjármálaáætlunarinnar árið 2023 er um 7,8%.

Auk þess fagnar meiri hlutinn þeirri stefnu ríkisstjórnarinnar að setja aukið fjármagn til þess að koma á rafrænu þjónustulagi milli allra stofnana réttarvörslukerfisins. Meiri hlutinn tekur undir það að bæta þarf yfirsýn og samfellu málsmeðferðar innan kerfisins.

02 Dómstólar.

Málefnasviðið skiptist í fjóra málaflokka: Hæstarétt, Landsrétt, héraðsdómstóla og dómstólasýsluna. Starfsemi málefnasviðsins nær nú yfir dómstigin þrjú. Þá hefur bæst við málefnasviðið ný stjórnasýslustofnun dómstólanna, dómstólasýslan, og hefur dómstólaráð verið lagt niður.

Meginmarkmið málefnasviðsins er að traust ríki til dómstóla, sem næst með því að tryggja að aðgangur að þeim sé greiður og málsmeðferð réttlát, sem og með því að tryggja öryggi almennings, gagna og upplýsinga.

Í fjármálaáætluninni kemur fram að helstu útgjaldabreytingar málefnasviðsins snúi að endurnýjun á málaskrá héraðsdómstóla, framþróun á málaskrá Landsréttar og að áframhaldandi endurnýjun á upplýsingakerfum og tölvubúnaði á dómstigum þess.

Á fundum nefndarinnar var rætt að gert væri ráð fyrir því að kostnaður vegna Hæstaréttar minnkaði verulega vegna fækkunar dómara við réttinn frá og með 2019. Í áætluninni kemur fram að dómarar í Hæstarétti séu nú átta en eftir gildistöku nýrra laga um dómstóla 1. janúar 2018 skuli hvorki skipa né setja neinn í embætti dómara við Hæstarétt þar til dómarar verði orðnir sjö. Samkvæmt ákvæði til bráðabirgða í lögnum sem tóku gildi í árslok 2017 setur ráðherra frá 1. janúar 2018 til 1. júlí 2019 dómara við réttinn í forföllum eða vegna leyfis dómara auk þess sem setja má varadómara í einstökum dómsmálum jafnvel þótt ekki sé um vanhæfi eða leyfi dómara að ræða.

Á fundum nefndarinnar kom einnig fram að gert væri ráð fyrir fjármögnun verkefna varðandi endurnýjun málaskrákerfa og annarra upplýsingakerfa. Í áætluninni kemur fram að árið 2018 hafi fjárheimild verið aukin tímabundið um 50 millj. kr. til endurnýjunar á málaskrá héraðsdómstóla, skjalahreinsunar og frágangs skjala. Í fjármálaáætlun þessari er gert ráð fyrir því að þessi aukning verði gerð varanleg í ramma. Ný málaskrá héraðsdómstólanna er reist á sama grunni og málaskrá Landsréttar. Á fundi nefndarinnar kom jafnframt fram að Hæstiréttur væri einnig að endurnýja málaskrá sína. Þá kom einnig fram að fjármögnun viðbótarverkefna dreifdist á lengri tíma en dómstólar gerðu ráð fyrir í tillögum sínum. Meiri hlutinn leggur áherslu á að samræma málaskrákerfi dómstólanna, m.a. til að tryggja upplýsingar um málsmeðferðartíma og slíkt.

09 Almanna- og réttaröryggi.

Starfsemi málefnasviðsins skiptist í fimm málaflokka: löggæslu, landhelgi, ákærvald og réttarvörslu, réttarástoð og bætur og fullnustumál. Á fundum nefndarinnar kom fram að gert væri ráð fyrir verulegri aukningu til málaflokksins. Heildargjöld málefnasviðsins aukast um 18,2 milljarða kr. á tímabilinu. Í fjármálaáætluninni kemur fram að meginbreytingin á útgjöldum málefnasviðsins snúi að áformum um kaup á þremur nýjum þyrlum fyrir Landhelgisgæsluna en áætlað er að verja samtals 14 milljörðum kr. á tímabilinu til kaupanna. Þá er gert ráð fyrir að verja 3,5 milljörðum kr. til að bregðast við alvarlegum aðfinnslum um landamæravörslu á grundvelli Schengen-úttektar. Þá verður rúmlega 7,5 milljörðum kr. veitt í eflingu löggæslu, landhelgisgæslu og fullnustumál. Meiri hlutinn tekur undir áherslu á meðferð ofbeldisbrota, skipulagða brotastarfsemi og almenna löggæslu í samræmi við fjölgun

ferðamanna. Jafnframt verða framlög aukin til styrktar aðgerðum gegn peningabætti, eða um 91 milljarð kr. milli 2018 og 2019, auk þess sem gerð er aðhaldskrafa á þessu sviði.

Meiri hlutinn telur ástæðu til að fjalla sérstaklega um þrjá málaflokka: löggæslu, landhelgi og fullnustumál.

Löggæsla.

Meiri hlutinn er hlynntur þeirri áherslu að auka fjármagn til löggæslunnar, t.d. vegna ofbeldisbrota, skipulagðrar glæpastarfsemi og almennrar löggæslu. Á fundum nefndarinnar komu fram sjónarmið um að þrátt fyrir aukið fé til málaflokksins skorti enn talsvert fjármagn til að ná raungildi miðað við árið 2007. Þá var einnig bent á að aðhaldskrafa væri óskilgreind í fjármálaáætlun. Meiri hlutinn telur brýnt að auka fjárveitingar til löggæslu. Breytingar hafa orðið á starfsumhverfi lögreglu undanfarin ár og á það bæði við um skipulagsbreytingar og breyttar aðstæður hér á landi, m.a. vegna fjölda ferðamanna. Hvort tveggja hefur stóraukið álag á lögreglu víða um land. Þörf er á að styrkja landamæragæslu lögreglu og m.a. uppfæra ný gagna- og upplýsingakerfi vegna aukinna alþjóðlegra krafna til landamæraeftirlits. Fyrir nefndinni var rætt að fjölga þyrfti lögreglumönnum, styrkja sérhæfðar deildir innan lögreglunnar og bæta búnað og þjálfun lögreglumanna.

Fyrir nefndinni var rætt um aukið fjármagn vegna aðgerðaáætlunar um meðferð kynferðisbrota í réttarvörslukerfinu. Á fundum nefndarinnar kom fram að áætlunin væri fjármögnuð út tímabilið. Þannig væri verið að auka fjárveitingar til þess að bæta við stöðugildum hjá lögreglunni (240 millj. kr.) og hjá héraðssaksóknara (50 millj. kr.), til þess að efla endurmenntun og eins til að bæta rannsóknarbúnað og verklagsreglur hjá lögreglunni (40 millj. kr.).

Á fundum nefndarinnar var einnig rætt um mikilvægi þess að efla landamæravörslu en um er að ræða aukin fjárframlög til að uppfylla kröfur um öflugra og virkara eftirlit á Schengenlandamærum, t.d. kröfur um fjölgun starfsmanna við landamæraeftirlit, um þjálfun og menntun landamæravarða o.fl. Í fjármálaáætlun kemur fram að búið sé að tryggja fjárframlög vegna skuldbindinga sem íslensk stjórnvöld hafi gengist undir vegna landamæravörslu á grundvelli Schengen-samstarfsins.

Landhelgi.

Líkt og áður greinir er í fjármálaáætluninni gert ráð fyrir kaupum á þremur nýjum þyrlum fyrir Landhelgisgæsluna sem er jafnframt liður í því að styrkja eftirlit á Schengenlandamærum. Í því samhengi á að fjölga áhöfnum þyrlusveita. Á fundum nefndarinnar var rætt að ekki væri svigrúm til að fjölga varðskipum en huga þyrfti að breyttum skipakosti til að styrkja þjónustu en auka um leið hagkvæmni. Þá liggur fyrir að flugvél Landhelgisgæslunnar er mikið í verkefnum erlendis. Meiri hlutinn telur mikilvægt að styrkja rekstur Landhelgisgæslunnar þannig að hún geti tryggt fulla mönnun á þyrlum, skipum og flugvél.

Fullnustumál.

Meiri hlutinn fagnar þeirri stefnu að stuðla að farsælli aðlögun dómþola að samfélaginu eftir afplánun með því að auka sálfræði- og meðferðarúrræði í fangelsum, sem er í samræmi við stjórnarsáttmála ríkisstjórnarinnar þar sem lögð er áhersla á að efla geðheilbrigðisþjónustu.

Við umfjöllun nefndarinnar kom fram að frá því að nýtt fangelsi var opnað á Hólmsheiði hefði þó ekki náðst að tryggja fjármuni til að koma því í fullan rekstur. Meiri hlutinn leggur áherslu á að brugðist verði við þessu, bæði með fjölgun fangavarda en ekki síður með því að efla aðra þjónustu við fanga, svo sem aðgang þeirra að menntun, sálfélagslegri aðstoð og að heilbrigðisþjónustu.

10 Réttindi einstaklinga, trúsmál og stjórnsýsla.

Starfsemi málefnafræðisins skiptist í fimm málaflokka: persónuvernd, trúsmál, sýslumenn, stjórnsýsla dómsmálaráðuneytis og útlendingamál. Heildarútgjöld málefnafræðisins lækka á tímabilinu um tæpa 2 milljarða kr., m.a. vegna uppsafnaðra áhrifa aðhaldskrafna. Í fjármálaáætlun kemur hins vegar fram að helsta útgjaldabreyting málefnafræðisins snúi að styrkingu á starfsemi Persónuverndar vegna gildistöku nýrrar Evrópureglugerðar um persónuvernd og vinnslu persónuupplýsinga ((ESB) 2016/679). Fyrir nefndinni var hins vegar rætt að útgjaldasvigrúm á þessu málefnafræði væri lítið.

Meiri hlutinn telur ástæðu til að fjalla sérstaklega um þrjú málaflokka: persónuvernd, sýslumenn og útlendingamál.

Persónuvernd.

Fram undan eru verulegar breytingar á hlutverki og starfsemi stofnunarinnar. Ný reglugerð um persónuvernd og vinnslu persónuupplýsinga kom til framkvæmda í Evrópusambandinu 25. maí 2018 og henni munu fylgja viðamiklar lagabreytingar hér á landi.

Meiri hlutinn bendir á að í gildandi fjármálaáætlun er talið mikilvægt að undirbúningur og innleiðing nýs regluverks gangi vel fyrir sig og að Persónuvernd verði tryggður grundvöllur til að standa undir lögbundnum skyldum sínum. Á fundum nefndarinnar kom fram að aukið framlag til Persónuverndar hefði verið ákveðið í gildandi fjármálaáætlun og stofnunin þannig styrkt til að takast á við hið viðamikla verkefni. Meiri hlutinn beinir því til ráðuneytisins að fylgjast vel með innleiðingu hins nýja regluverks og bregðast skjótt við þörfum Persónuverndar í innleiðingarferlinu.

Sýslumenn.

Framlög til sýslumannsembættanna lækka á tímabilinu um 60 millj. kr. Á fundum nefndarinnar kom fram að halli hefði verið á rekstri sýslumannsembættanna og að ekki hefði tekist að skapa fullnægjandi rekstrargrundvöll miðað við óbreytta starfsemi. Meiri hlutinn tekur fram að áfram beri að skoða möguleika á því að færa stjórnsýslu- og þjónustuverkefni til embættanna til að treysta grundvöll fyrir starfsemi þeirra.

Útlendingamál.

Á fundum nefndarinnar kom fram að aðgerðir í útlendingamálum hefðu skilað árangri og að um væri að ræða tímabundinn stöðugleika í kerfinu. Þá hefði þjónusta við umsækjendur um alþjóðlega vernd orðið skilvirkari og umsóknum fækkað. Í fjármálaáætlun kemur fram að gera þurfi ráð fyrir áframhaldandi sveiflum í málaflokknum með tilheyrandi ófyrirsjáanleika varðandi kostnað. Meiri hlutinn bendir á að mikilvægt er að tryggja skilvirka en vandaða málsmeðferð í umsóknum um alþjóðlega vernd þar sem mannúðarsjónarmið eru höfð að leiðarljósi.

Málefnafræði mennta- og menningarmálaráðherra.

Málefnafræði sem heyrir undir mennta- og menningarmálaráðuneyti fá einnig aukin fjárframlög á tímabilinu. Almennt ríkir samkomulag um mikilvægi þess að byggja upp öflugt menntakerfi þar sem nemendur geti valið úr fjölbreyttum möguleikum til þess að finna nám við sitt hæfi. Hins vegar er ljóst að menntakerfið í heild, þ.e. grunnskólastig, framhaldsskólastig og háskólastig, hefur glímt við erfiða fjárhagslega stöðu.

Meiri hlutinn telur mikilvægt að hlúð verði að menntastofnunum þar sem þær eru hluti af grunnstöðum samfélagsins og fagnar áherslu í fjármálaáætlun á að styrkja stöðu nemenda með annað móðurmál en íslensku á öllum skólastigum.

18 Menning, listir, íþrótt- og æskulýðsmál.

Málefnasviðið skiptist í fjóra málaflokka: safnamál, menningarstofnanir, menningarsjóði og íþrótt- og æskulýðsmál. Meiri hlutinn tekur undir sjónarmið um að hækka eigi framlög vegna verkefnis um máltækni, efla eigi höfuðsöfnin þrjú til að styrkja rekstur sameiginlegra og sértækra verkefna og sjónarmið um að veita eigi aukið fé til að styrkja starfslauna- og verkefnasjóði listamanna.

Í stjórnarsáttmála ríkisstjórnarinnar kemur fram að hlutverk stjórnvalda sé að skapa skilyrði fyrir fjölbreytni, sköpun og frumkvæði á sviði lista og menningararfs. Unnin verður aðgerðaáætlun á grundvelli samþykkrar menningarstefnu. Í fjármálaáætluninni kemur fram að á grundvelli þingsályktunartillögu um menningarstefnu frá árinu 2013 hafi verið hrundið í framkvæmd aðgerðaáætlun um menningu barna og ungmenna 2014–2017. Markmið hennar er að stuðla að jöfnu aðgengi barna á grunnskólaaldri að fjölbreyttum og vönduðum listviðburðum, óháð búsetu og efnahag. Þá kemur fram að stjórnvöld hafi áætlanir um frekari aðgerðir byggðar á menningarstefnunni.

Á fundum nefndarinnar komu fram sjónarmið um að í fjármálaáætluninni á tímabilinu 2020–2023 væri gert ráð fyrir lækkun fjárveitinga á málefnasviðinu. Fram komu ábendingar um að á sviði lista og menningar væri stór hópur sem fjármagnaði verkefni sín úr verkefnasjóðum sem væru á mörkum þess að geta staðið undir skyldum sínum. Mikilvægt væri að styrkja starfslaun og verkefnasjóð, m.a. til þess að taka þátt í alþjóðlegu umhverfi.

Jafnframt hefur verið lögð fram verkáætlun um máltækni fyrir íslensku 2018–2022 og unnið er að framkvæmd hennar. Markmið hennar er að styrkja stöðu íslenskrar tungu og íslensks táknaðs. Gert er ráð fyrir því með fjármálaáætlun þessari að máltækniáætlunin verði fullfjármögnuð á tímabilinu.

Fram komu sjónarmið um að ráðast þyrfti í viðtækari aðgerðir á mun fleiri sviðum til að efla læsi og nefndinni var bent á að í aðgerðaáætlun verkefnahóps um eflingu læsis væri að finna brýnar tillögur sem mikilvægt væri að hrinda í framkvæmd og tryggja fjármuni.

Í fjármálaáætluninni kemur fram að á tímabilinu verði unnið að því að styrkja rekstrarumhverfi bókaútgáfu á grundvelli skýrslu starfshóps um bókmennningarstefnu frá því í ársbyrjun 2018. Við meðferð málsins kom fram að virðisaukaskattur á bækur verði afnuminn í byrjun árs 2019. Meiri hlutinn fagnar því sérstaklega og telur það mikilvægan þátt í því að efla læsi.

Fyrir nefndinni var einnig rætt um safnamál og mikilvægi þess að hlúa vel að menningarminjum. Fram komu sjónarmið um að aukið fjármagn þyrfti til þess að sjá hraða uppbyggingu í þessum málum. Auk þess var bent á tengsl minja og ferðamennsku og hvernig þessir þættir vinna saman og styrkja hvor annan. Þá er bent á það í nýútkominni stjórnsluúttekt Ríkisendurskoðunar að heildarsýn skorti á þau verkefni sem eru unnin innan fornleifaverndar. Telur meiri hlutinn mikilvægt að unnið verði að úrbótum á þessu sviði.

Á fundum nefndarinnar kom fram að aukið fé yrði lagt í afrekssjóð ÍSÍ. Þá væri unnið að íþróttastefnu og stefnu í æskulýðsmálum þar sem nánari útfærsla yrði á markmiðum, mælikvörðum og aðgerðum. Í fjármálaáætluninni kemur fram að meginmarkmið á sviði íþrótt- og æskulýðsstarfs sé að auka gæði og styrkja faglega umgjörð um skipulagt æskulýðs- og íþróttastarf, þ.m.t. afreksíþróttir. Jafnframt er unnið að stofnun sjálfseignarstofnunar um lyfjaeftirlit í íþróttum. Þá leggur meiri hlutinn áherslu á það annars vegar að greina þátttöku barna af erlendum uppruna í íþrótt- og æskulýðsstarfi og á það hins vegar að grípa til markvissra aðgerða til að auka þátttöku þeirra, enda um mikilvægan vettvang að ræða til samfélagsþátttöku.

Meiri hlutinn bendir á að í undirbúningi eru viðræður við Reykjavíkurborg og íþróttahreyfinguna um uppbyggingu þjóðarleikvangs í Laugardal en í fjármálaáætluninni er ekki gert ráð fyrir fjármunum í það verkefni enda er það enn á undirbúningsstigi.

19 Fjölmiðlun.

Starfsemi málefnasviðsins rúmast öll í einum málaflokki, fjölmiðlun. Í fjármálaáætlun kemur fram að breytingar á útgjöldum málefnasviðsins felist í framlögum ríkissjóðs til Ríkisútvarpsins en gert er ráð fyrir því að grunnframlög til stofnunarinnar á tímabilinu taki mið af innheimtum tekjum af útvarpsgjaldi.

Meiri hlutinn tekur undir þau sjónarmið, sem koma fram í fjármálaáætluninni, að stuðla þurfi að bættu starfs- og rekstrarumhverfi fjölmiðla. Nefnd um rekstrarumhverfi einkarekinna fjölmiðla hér á landi skilaði skýrslu í febrúar árið 2018 en í henni eru tillögur að aðgerðum sem miða að því að tryggja að hér fái þrífist fjölbreyttur markaður einkarekinna fjölmiðla. Þó er rétt að taka fram að ekki var einhugur meðal nefndarmanna um allar tillögur nefndarinnar. Innan mennta- og menningarmálaráðuneytisins er unnið að tillögum til úrbóta á rekstrarumhverfi fjölmiðla, m.a. á grundvelli fyrrgreindrar skýrslu, en við meðferð málsins kom fram að í fyrirliggjandi fjármálaáætlun væri nú þegar gert ráð fyrir um 800 millj. kr. í aðgerðir þar að lútandi. Meiri hlutinn leggur áherslu á að frjálssir fjölmiðlar sinna mikilvægu lýðræðislegu og menningarlegu hlutverki í íslensku samfélagi, auk þess sem smærri fjölmiðlar í dreifðari byggðum gegna mikilvægu hlutverki fyrir nærsamfélag sitt. Það er því mikilvægt að bæta starfsumhverfi þeirra eins og unnt er.

20 Framhaldsskólastig.

Starfsemi málefnasviðsins skiptist í fjóra málaflokka: framhaldsskóla, tónlistarfræðslu, vinnustaðanám og styrki og jöfnun námskostnaðar. Meiri hlutinn tekur undir mikilvægi þess að framlög til framhaldsskólastigsins verði hækkuð enda er lögð rík áhersla á að efla menntun í landinu í stjórnarsáttmála ríkisstjórnarinnar, með sérstakri áherslu á verk- og starfsnám.

Í áætluninni kemur fram að framlög til framhaldsskólastigsins hafa hækkað umtalsvert samhlíða fækkun nemenda í kjölfar styttingar náms til stúdentsprófs, eða um 12,6% milli árunna 2016 og 2018. Hækkunin gerir framhaldsskólum kleift að bæta gæði kennslu og námsframboðs, efla stoðþjónustu og endurnýja búnað og kennslutæki. Fjarheimildir framhaldsskólastigsins munu halda áfram að hækka miðað við fjármálaáætlun en gert er ráð fyrir aukningu um 800 millj. kr., eða 2,2%. Meiri hlutinn tekur jafnframt undir mikilvægi þess að haldið verði áfram að endurskoða útdeilingu fjárveitinga til framhaldsskóla, svokallað reiknilíkan.

Á fundum nefndarinnar kom fram að fjárframlög á hvern nemanda ykjust á tímabili fjármálaáætlunarinnar. Í því samhengi var rætt um áhrif endurskipulagningar náms til stúdentsprófs. Meiri hlutinn leggur áherslu á að það fjármagn sem verður til í framhaldsskólakerfinu vegna styttingar námstíma til stúdentsprófs þurfi að nýtast skólunum sjálfum.

Í fjármálaáætluninni kemur fram að mikilvægt sé að leggja áherslu á að allt starfsnám sé aðgengilegt öllum, óháð kyni. Markmiðið er að nemendur í öllum landshlutum hafi aðgang að fjölbreyttu bók- og starfsnámi sem uppfyllir kröfur næsta skólastigs eða atvinnulífsins. Á fundum nefndarinnar var sérstaklega fjallað um starfs- og iðnnám og mikilvægi þess að efla kerfið og setja frekari fjármuni til framhaldsskólastigsins vegna þess. Í tengslum við það var bent á ríkt gildi þess að efla og fjármagna vinnustaðasjóði.

Meiri hlutinn telur miklu varða að vinna gegn brotthvarfi úr framhaldsskóla og skýra leiðir þeirra nemenda, sem hafa horfið frá námi, til að ljúka prófi úr framhaldsskóla. Í samhengi við það markmið telur meiri hlutinn að huga þurfi sérstaklega að nemendum af erlendum uppruna sem standa höllum fæti í íslensku skólakerfi. Til að bregðast við brottfalli nemenda úr framhaldsskólum leggur meiri hlutinn áherslu á að fylgt verði eftir þeim aðgerðum sem fjallað er um í móttökuáætlun fyrir nemendum af erlendum uppruna. Meiri hlutinn hvetur til þess að

staða þeirra í námi verði könnuð og lykiltölur skilgreindar sem leiði í ljós vísbendingar um gæði náms og upplýsingar um brotthvarf og starfsemina almennt á framhaldsskólastigi.

21 Háskólastig.

Starfsemi málefna sviðsins skiptist í þrjá málaflokka: háskóla, rannsóknastarfsemi á háskólastigi og stuðning við námsmenn. Samhliða umfjöllun um málefna sviðið var einnig fjallað um málaflokk um vísindi og samkeppnissjóði í rannsóknnum, sem fellur undir málefna sviðið *07 Nýsköpun, rannsóknir og þekkingargreinar*.

Meiri hlutinn tekur undir þau sjónarmið að auka þurfi gæði náms og námsumhverfis, styrkja rannsóknastarf í háskólum og umgjörð þess og einnig auka áhrif og tengsl háskóla í samfélaginu. Í fjármálaáætluninni kemur fram að framlög til háskólastigsins hækki. Þannig er lögð áhersla á að framlög til háskóla verði sambærileg við framlög ríkja OECD og Norðurlanda á tímabilinu 2020–2025. Á tímabilinu 2019–2023 er stefnt að því að auka framlög til stigsins um 4,8% eða sem nemur tæpum 12 milljörðum kr. Í áætluninni kemur jafnframt fram að framlög til háskólastigs jukust um 15,2% að nafnvirði milli ára 2016 og 2018. Þá kemur fram að framlög til nýsköpunar, rannsókna og þekkingargreina hækka á tímabilinu, eða um 8,9%.

Á fundum nefndarinnar komu fram sjónarmið um að stigin væru jákvæð skref með aukinni fjárveitingu til háskólastigsins fyrir árin 2018 og 2019. Hins vegar komu fram áhyggjur af því að talsvert meiri fjármuni þyrfti árin 2020 og 2021 til að ná meðaltali OECD-ríkanna og Norðurlanda. Í því samhengi þyrfti einnig að hafa í huga menntunartig karla og kvenna hér á landi og tryggja að allir hefðu jafnt aðgengi að menntun. Þá var sömuleiðis fjallað um kosti og galla aðgangsstýringar, gæði í háskólakerfinu, raunhæfa mælikvarða og um mikilvægi alþjóðlegs samstarfs.

Í fjármálaáætluninni kemur einnig fram að áformaðar eru byggingarframkvæmdir við Hús íslenskra fræða sem lokið verður við á tímabilinu. Á fundum nefndarinnar komu fram sjónarmið um að greina þyrfti milli stofn- og rekstrarkostnaðar.

Á fundum nefndarinnar var einnig farið yfir stöðu Listaháskóla Íslands, sérstaklega að því er varðar húsnæðismál. Í stjórnarsáttmála ríkisstjórnarinnar kemur fram að unnið verði að lausn á húsnæðismálum Listaháskóla Íslands á kjörtímabilinu. Í fjármálaáætluninni kemur fram að unnið sé að frumathugun og þarfagreiningu fyrir framtíðarhúsnæði Listaháskólans auk kortlagningar á útboðs- og fjármögnunarleiðum. Á fundum nefndarinnar kom fram að hafin væri kostnaðar- og þarfagreining að því er varðaði framtíðarhúsnæði Listaháskólans. Hins vegar er fjármögnun fyrir nýtt húsnæði Listaháskólans ekki í þessari fjármálaáætlun. Meiri hlutinn leggur áherslu á mikilvægi þess að slíkar stórframkvæmdir verði settar fram í fjármálaáætlun til að tryggja fyrirsjáanleika.

22 Önnur skólastig og stjórnáætlun mennta- og menningarmála.

Starfsemi málefna sviðsins skiptist í þrjá málaflokka: leikskóla- og grunnskólastig, framhaldsfræðslu og menntun óflokkaða á skólastig og stjórnáætlun mennta- og menningarmála.

Við meðferð málsins kom fram ábending um að opinber útgjöld til leikskóla og grunnskóla hefðu lækkað. Þá var nefndinni bent á mikilvægi þess að tryggja náms- og starfsráðgjöf fyrir nemendur til að lágmarka brotthvarf úr námi og til að efla meðvitund þeirra um náms- og starfsval. Auk þess var lögð áhersla á að veita sjóðum aukin fé til nýsköpunar í skólastarfi og námsgagnagerðar fyrir leikskóla, grunnskóla og framhaldsskóla.

Á fundum nefndarinnar var rætt um kennaraskort og nýliðun í kennarastétt. Undanfarið hefur mennta- og menningarmálaráðuneytið, í samstarfi við Samband íslenskra sveitarfélaga, Kennarasambandið og þá háskóla sem útskrifa kennara, unnið að tillögum til að tryggja

nýliðun í stéttinni. Meiri hlutinn telur afar brýnt að niðurstaða náist í því samtali sem fyrst, svo að hægt verði að grípa til aðgerða.

Kynjuð fjárlagagerð.

Í fjármálaáætluninni kemur fram að tíu áherslumálefna svið í kynjaðri fjárlagagerð hafi verið valin miðlægt til þess að vinna með vegna fjármálaáætlunarinnar, þar á meðal *09 Almanna- og réttaröryggi, 18 Menning, listir, íþróttar og æskulýðsmál og 21 Háskólastig*. Kynja- og jafnréttissjónarmið voru tengd við stefnumörkun þeirra til næstu fimm ára. Á næstu árum verður sú vinna dýpkuð og í kjölfarið unnið með öllum málefna sviðin, sem eru 34 talsins.

Á fundum nefndarinnar kom fram það sjónarmið að mikilvægt væri að allar aðgerðir í fjármálaáætlun stuðluðu að jafnrétti og réttlátri skiptingu gæða vegna þess að fjármálaáætlun væri eitt helsta stefnumótunartæki ríkisstjórnarinnar. Fyrir nefndinni voru gerðar athugasemdir við framkvæmd kynjaðrar fjárlagagerðar í fjármálaáætluninni, þar sem kynja- og jafnréttissjónarmið væru almennt ekki tengd með skýrum hætti við stefnumörkun málefna sviðanna til næstu fimm ára. Komu fram ábendingar um það hvernig mætti ná því markmiði við stefnumörkun áherslumálefna sviðanna, svo sem með því að flétta sjónarhorni kynjajafnréttis inn í stefnumótun og ákvarðanir líkt og kveðið er á um í lögum um jafna stöðu og jafnan rétt kvenna og karla, nr. 10/2008. Tekur meiri hlutinn undir þessar ábendingar og telur mikilvægt að hugað verði að því við undirbúning fjárlaga og næstu fjármálaáætlunar að framsetning kynja- og jafnréttissjónarmiða verði skýrari og að þau skili sér með beinum hætti í markmiðakafla þeirra málefna sviða sem í hlut eiga.

Alþingi, 25. maí 2018.

Páll Magnússon, form.
Steinunn Þóra Árnadóttir.
Andrés Ingi Jónsson.
Birgir Ármannsson.
Willum Þór Þórsson.